

Π 2107 – Ειδική Αγωγή και αποτελεσματική διδασκαλία

Ενότητα 9: Προβλήματα όρασης.

Σουζάνα Παντελιάδου
Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΤΥΦΛΩΣΗ ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΗ ΟΡΑΣΗ 1/2

- ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΡΑΣΗ.
- ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΟΡΑΣΗΣ.
- ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΟΡΑΣΗΣ.
- ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΟΡΑΣΗΣ.
- ΑΙΤΙΑ.
- ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.

ΤΥΦΛΩΣΗ ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΗ ΟΡΑΣΗ 2/2

- ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΟΡΑΣΗ.
- ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ.
- ΓΡΑΦΗ BRAILLE.
- ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ.
- ΑΠΤΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΡΑΣΗ

- Η όραση είναι το αποτέλεσμα μια σύνθετης και πολύπλοκης λειτουργίας στην οποία συμμετέχουν
 - ο εγκέφαλος,
 - η εμπειρία,
 - και το αισθητήριο όργανο του οφθαλμού.

ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ 1/2

Ο όρος «τυφλός» περιλαμβάνει δύο μέρη:

- Την κεντρική οπτική οξύτητα και
 - Την όραση πεδίου.
- τυφλό είναι το άτομο του οποίου η κεντρική οπτική οξύτητα δεν υπερβαίνει τα 20/200 ή 2/20 στο καλύτερο μάτι ακόμα και με διορθωτικούς φακούς.
 - Μερικώς βλέποντα θεωρούνται τα άτομα των οποίων η οπτική οξύτητα με διόρθωση είναι μεταξύ 20/70 με 20/200 στο καλύτερο μάτι.

Όμως:

- μόνο ένα μικρό ποσοστό αυτών που έχουν νομικά χαρακτηριστεί τυφλοί δεν έχουν καθόλου όραση και
- ένας αριθμός νομικά τυφλών μπορεί και διαβάζει μεγεθυμένο κείμενο.

ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ 2/2

Στην πραγματικότητα μόνο 10% από όλα τα πρόσωπα που επονομάζονται τυφλά είναι χωρίς οπτική αντίληψη φωτός. Τα περισσότερα από τα εγγεγραμμένα ως τυφλά άτομα ανταποκρίνονται στα ερεθίσματα φωτός και σκοταδιού ή κινούμενων σωμάτων. Δεν ζουν στο απόλυτο σκοτάδι.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΥΦΛΟΣ ΘΕΩΡΕΙΤΑΙ:

- Ένας μαθητής όταν δεν μπορεί να δει τι γράφει η δασκάλα στον πίνακα και να παρακολουθήσει τα μαθήματα του σχολείου.
- Ένας ενήλικας, όταν δεν μπορεί να κάνει μια εργασία για την οποία η όραση είναι αναγκαία.
- Ένας ηλικιωμένος, όταν δεν μπορεί να διαβάσει τις ειδήσεις στην εφημερίδα, έστω και με διορθωτικούς φακούς.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ

- Τυφλά θεωρούνται τα άτομα εκείνα τα οποία λόγω των προβλημάτων όρασης είναι απαραίτητο να διδαχτούν με τη μέθοδο Braille ή με ακουστικές μεθόδους.
- Μερικώς βλέποντα είναι όσα μπορούν να διαβάσουν κείμενα με μεγάλα τυπογραφικά στοιχεία ή με τη βοήθεια μεγεθυντικών οργάνων και συσκευών.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ

- **Γενετικά αίτια,**
 - Γονείς φορείς ή στενοί συγγενείς.
- **Προγεννητικά,**
 - Κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του εμβρύου.
 - Από μολύνσεις και αρρώστιες.
- **Περιγεννητικά αίτια,**
 - Κατά τη διάρκεια του τοκετού, όπως είναι ένας τραυματισμός, ή ακόμα μια πρόιμη γέννηση (retinopathy of prematurity).
- **Μεταγεννητικά αίτια**
 - Στα πρώτα χρόνια της ζωής: όγκοι, χημειοθεραπείες.
 - Οι παιδικές αρρώστιες, οι μολύνσεις, οι τραυματισμοί επίσης μπορούν να προκαλέσουν οπτικές δυσλειτουργίες.
 - Ένας μεγάλος αριθμός γενικών νευρολογικών διαταραχών μπορεί να προκαλέσει εγκεφαλική οπτική δυσλειτουργία.

ΑΙΤΙΑ

- Κληρονομικά 37,2%.
- Εκ γενετής ανωμαλίες 17,8%.
- Μολυσματικές ασθένειες 14%.
- Τραυματισμοί (κύρια υπερπαροχή οξυγόνου 9,3%).
- Νεόπλασμα 5,4%.
- Άλλες ασθένειες (διαβήτης) 3,1%.
- Άγνωστη αιτία 13,2%.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΟΡΑΣΗΣ 1/2

- Μυωπία.
- Υπερμετρωπία.
- Αστιγματισμός.
- Πρεσβυωπία.
- Στραβισμός.
- Αχρωματοψία.
- Γλαύκωμα.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΟΡΑΣΗΣ 2/2

- Καταρράκτης.
- Αμβλυωπία.
- Νυσταγμός.
- Αλβινισμός.
- Μελαγχρωστική αμφιβληστροειδίτιδα.
- Αμφιβληστροειδοπάθεια πρόωρου τοκετού.
- Νεοπλάσματα.
- Διαταραχές από μολυσματικές ασθένειες.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 1/2

- Τον 12-13 αιώνα εμφανίζεται η ιδρυματική φροντίδα για τους τυφλούς αρχικά στη Σουηδία και τη Γαλλία.
- Τον 18ο αιώνα εμφανίζεται η εκπαιδευτική φροντίδα, όταν ιδρύεται το πρώτο σχολείο ειδικά για τη μόρφωση τυφλών νέων στο Παρίσι.
- Το 1825 αναπτύσσεται η μέθοδος Braille η οποία χρησιμοποιείται και σήμερα.
- Το 1866 καθιερώνεται ο θεσμός της ειδικής εκπαίδευσης δασκάλων για τυφλούς.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 2/2

- Το 1907 ιδρύεται στην Ελλάδα το πρώτο φιλανθρωπικό σωματείο «Οίκος Τυφλών» στην Καλλιθέα, Αθήνα.
- Το 1946 αρχίζει να λειτουργεί ο «Φάρος Τυφλών Καλλιθέας» και το 1948 η Σχολή Τυφλών Β. Ελλάδας στη Θεσσαλονίκη.
- Το 1950 λειτουργούν 2 δημοτικά σχολεία , ένα στην Αθήνα και ένα στη Θεσσαλονίκη, που εξυπηρετούν και παιδιά τυφλά με νοητική υστέρηση.

ΑΝΗΣΥΧΗΤΙΚΕΣ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΟΡΑΣΗΣ 1/2

Που αφορούν:

α) στη συμπεριφορά του παιδιού

- τρίβει διαρκώς τα μάτια του.
- κλείνει το ένα μάτι στην προσπάθεια να δει.
- γέρνει το κεφάλι προς τα εμπρός.
- ανοιγοκλείνει τα μάτια πολύ συχνά.
- δεν μπορεί να δει αντικείμενα σε μακρινή απόσταση.
- αντιμετωπίζει δυσκολίες στην εκτέλεση εργασιών που απαιτούν την έντονη χρήση των οφθαλμών.
- σμίγει τα βλέφαρα ή κατσουφιάζει.

ΑΝΗΣΥΧΗΤΙΚΕΣ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΟΡΑΣΗΣ 2/2

β) στην εμφάνιση του παιδιού

- αλληθωρίζει.
- έχει κόκκινα ή πρησμένα βλέφαρα.
- έχει ερεθισμένα ή υγρά μάτια.

γ) στα παράπονα του παιδιού για

- φαγούρα, κάψιμο στα μάτια.
- αδυναμία να δει.
- θολή ή διπλή όραση.
- ζαλάδες, πονοκεφάλους ή ναυτία μετά από έντονη χρήση των ματιών.

ΑΠΤΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Θεωρούμε ότι η αντίληψη μέσω αφής είναι μια «πολυαισθητική» διαδικασία κι όχι αποτέλεσμα μιας μόνο αίσθησης

- Αφή (Παθητική ή Ενεργητική).
- Κίνηση.
- Στάση σώματος.
- Γλωσσική Ανάπτυξη.
- Πρότερη Γνώση.
- Περιβαλλοντικές συνθήκες.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ 1/2

Στη βρεφική και πρώιμη νηπιακή ηλικία, η εκπαίδευση έχει ως στόχο:

- Τη μέγιστη αξιοποίηση της υπολειπόμενης ικανότητας όρασης.
- Τη χρήση όλων των άλλων αισθήσεων.
- Την κινητική ανάπτυξη και τη βελτίωση της αίσθησης του προσανατολισμού.
- Την ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτοεξυπηρέτησης.
- Την ανάπτυξη του αισθήματος της αυτοεκτίμησης.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ 2/2

Στην εφηβική ηλικία απαιτείται στήριξη σε θέματα όπως:

- σχέσεις με το άλλο φύλο.
- σεξουαλικότητα.
- εναλλακτικές δυνατότητες στην ενήλικη ζωή.
- επαγγελματική προετοιμασία.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- Ακουστικές ικανότητες.
- Καλή γνώση της Braille.
- Κινητικότητα & προσανατολισμός.
- Ασκήσεις αυτοεξυπηρέτησης.
- Παρότρυνση στην ανάπτυξη σχέσεων.

ΓΡΑΦΗ BRAILLE

- Η γλώσσα Braille αποτελεί ένα σύστημα ανάγνωσης και γραφής.
- Στηρίζεται σε ένα σύστημα από διαφορετικούς συνδυασμούς έξι ανάγλυφων στιγμών, με τρεις σειρές και δύο στήλες, που μπορεί να παραστήσουν γράμματα, στίξη, αριθμούς, νότες κλπ.
- Οι καλοί αναγνώστες Braille χρησιμοποιούν και τα δύο χέρια τους στην ανάγνωση αλλά διαβάζουν πιο αργά από έναν αναγνώστη τυπωμένου λόγου.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ ΦΑΣΜΑ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ 1/4

Α. Κινητική Ανάπτυξη

- Βασικές κινήσεις – Μπουσούλημα – Όρθια στάση – Περπάτημα – Κατεβαίνοντας σκάλες – Ανεβαίνοντας σκάλες – Τρέχοντας – Πηδώντας – Σκαρφαλώνοντας.

Β. Αισθητηριακή ανάπτυξη

- Αναγνώριση και ταυτοποίηση ηχογόνων πηγών-ομαδοποίηση των ήχων και εντοπισμός της πηγής.
- Απτική αναγνώριση (χέρια) ενεργητική, παθητική.
- Απτική αναγνώριση (πόδια)-υφή και επιφάνεια εδάφους (οδηγοί, πεζοδρόμια, δρόμοι κλπ).
- Οσφρητική αναγνώριση.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ ΦΑΣΜΑ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ 3/4

Γ. Ανάπτυξη Αντιληπτικών Σχημάτων

- Σωματογνωσία (συνολικά, μερικά).
- Τοπολογίες και συσχετίσεις τους (πάνω/κάτω/εμπρός/κάτω κλπ).
- Διάκριση σχημάτων.
- Διάκριση μεγεθών.
- Ομαδοποίηση.
- Οργάνωση.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ ΦΑΣΜΑ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ 4/4

Δ. Κινητικότητα στην πράξη

- Συνεργασία με βλέποντα Οδηγό.
- Ανεξαρτησία και φυσικότητα στις καρέκλες, πολυθρόνες, καναπέδες σε χώρους αναψυχής, κινηματογράφους, θέατρα κλπ.
- Χρήση κουπαστής και οδηγών.
- Χρήση αναγνωριστικών σημείων αναφοράς.
- Ασφαλές ταξίδι.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΩΝ 1/2

- Γενικός Σχεδιασμός Κτιρίων.
- Απαραίτητος χώρος εργασίας μαθητών και φοιτητών.
- Διευκολύνσεις για τη δημιουργία & φύλαξη υλικού και εξοπλισμού.
- Απτικός χάρτης στην είσοδο.
- Αποφυγή προεξοχών στις σκάλες, διαδρόμους, τάξεις.
- Πόρτες, καλοριφέρ σε εσοχές.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΩΝ 2/2

- Επιφάνειες δαπέδων ματ.
- Χρωματιστές γραμμές στο δάπεδο, στον τοίχο.
- Μετατροπή φωτισμού.
- Έντονες χρωματικές αντιθέσεις.
- Ακουστική μελέτη του κτιρίου.
- Κατάλληλα συστήματα προειδοποίησης και συναγερμού.

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

- Φωτισμός.
- Ταξινόμηση θέσεων μέσα στην τάξη.
- Ο σχεδιασμός της τάξης.
- Κατάλληλα οπτικά μέσα.
- Ενισχυτικά μέσα χαμηλής όρασης.
- Μηχανές Brailleurs.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

- Εξάσκηση αισθήσεων.
- Προσωπική Υγιεινή και Φροντίδα.
- Τεχνικές Φαγητού στο χώρο εργασίας.
- Χρήση τηλεφώνου.
- Ρολόγια
 - Ρολόγια χειρός Braille και ομιλούντα.
 - Ξυπνητήρια Braille και ομιλούντα.
- Χρήματα.

ΑΣΚΗΣΗ ΑΥΤΟΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ – ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

- εντοπισμός ποτηριού.
- εντοπισμός κουταλιού.
- εντοπισμός δοχείου ζάχαρης.
- εντοπισμός καφέ.
- καπάκι ζάχαρης – τοποθέτηση.
- κουτάλι σε σωστή θέση.
- γέμισμα κουταλιού με ζάχαρη.
- ξαναβρίσκει το ποτήρι.
- ρίχνει τη ζάχαρη μέσα στο ποτήρι.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

- Βοηθήματα μεγέθυνσης (μεγεθυντικοί φακοί, κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης, προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών, συστήματα μετατροπής κειμένου σε ομιλία ή τις εφαρμογές ανάγνωσης οθονών - screen readers).
- επεξεργασίας φυσικής γλώσσας και της σύνθεσης ομιλίας με κύρια εφαρμογή την περιοχή της επικοινωνίας ανθρώπου μηχανής με ομιλία και των υποβοηθητικών τεχνολογιών για άτομα με σοβαρά προβλήματα όρασης.
- Ηλεκτρονικά βοηθήματα ανάγνωσης και γραφής.
- Ηλεκτρονικά βοηθήματα κίνησης (ηχητικός οδηγός, μπαστούνι-lazer).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ

- Μη διστάζετε να χρησιμοποιείτε λέξεις και φράσεις που αναφέρονται στην όραση.
- Μιλάτε στο παιδί κοιτώντας προς το μέρος του και ζητείστε και από τους άλλους να κάνουν το ίδιο.
- Πείτε στο παιδί ποιος είστε όταν το πλησιάζετε.
- Συνεχής προσπάθεια για «εξοικείωση» των βλεπόντων με τους έχοντες προβλήματα όρασης.
- Απτική επαφή (δάσκαλος).
- Συνειδητοποίηση της μεγαλύτερης κούρασης (οπτική, σωματική), ψυχολογική σε σχέση με τα βλέποντα παιδιά της τάξης.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σουζάνα Παντελιάδου. «Π 2107 – Ειδική Αγωγή και αποτελεσματική διδασκαλία. Προβλήματα όρασης». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS302/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: <Αντώνης Χατζηχρήστος>
Θεσσαλονίκη, <Εαρινό Εξάμηνο 2014-2015>

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

